

NGAAHI ONGOONGO

Fakamatala 'a e Pule Lahi

Kuo lahi e ngaahi me'a na'e hoko he kuatá fakataha mo e konifelenisi 'a e kau 'Omipatimeni Fakafeitu'u 'o 'Asitelelia, 'Esia mo e Pasifiki (APOR), kakato e 60 Ta'u 'o e 'Ofisi 'o e 'Omipatimeni 'o Nu'u Sila, 'o fakatahataha'i ki ai e famili 'Omipatimeni fakafeitu'u. Fakatauange ke mou hao mo malu, talamonú atu ki ha Kilisimasi Fiefia mo ha Ta'u Fo'ou monū'ia.

Mrs. 'Alisi Taumoepeau
Pule Lahi

Fakatokanga'i 'e he Palesiteni Fakafeitu'u 'o e APOR 'a e 'Omipatimeni 'o Tonga

Kuo fakahoko mai 'a e faka'apa'apa ki he 'Omipatimeni 'o Tonga, Mr. 'Aisea Taumoepeau, SC., mei he Palesiteni Fakafeitu'u mo e 'Omipatimeni 'o Vikatolia, 'Asitelia, Deborah Glass.

"... 'Oku ou fie ngae'aki e faingamalie ni ke fakatokanga'i hotau kaungā ngae ko 'Aisea Taumoepeau, SC., 'a ia 'e lava lelei 'a 'ene fai fatongia 'i he konga kimu'a 'o Fepueli, 2023. Kuo hoko 'a 'Aisea ko e taha ia 'o e kau ngae mateaki 'i he Pasifiki 'i he ngaahi ta'u lahi, pea 'e ongo 'a 'etau mavae. 'Ofa atu, 'Aisea."

Na'e fakahoko 'a e talamonú meia Ms. Glass 'i he Ongongo 'a e APOR ko e Waka Tangata 'o Tisema, 2022.
©OMB Tonga.

'I he ngaahi ongoongo ni ...

Fakamatala 'a e Pule Lahi
Ko e 'Omipatimeni 'o Tonga ko e "to'a" - Palesiteni Fakafeitu'u 'o e APOR
Tala Fatongia
60 Ta'u 'o e 'Ofisi 'Omipatimeni 'o Nu'u Sila
Fakataha 'a e GPOAC
Fakamatala Fakata'u 2021/22 & Lipooti 'o e Kuata Sepitema
Tapou ke ngae lelei mo 'aonga e kau ngae
Hā e Tala Fatongia 'a e 'Ofisi 'i he ongoongo fakavaha'a-pule'anga
Tala Fatongia ki he tukui motu
Ma'u 'e 'Akuila Pohiva 'a e Tokotaha ako Ma'olunga taha
Hiki lakanga ma'ae kau ngae

Tala Fatongia

Kuo fakamanatu 'e he 'Omipatimeni, Mr. 'Aisea Taumoepeau, SC., ki he ngaahi fonua memipa 'o e APOR, 'e makatu'unga e 'aonga 'o e ngae faka-'omipatimeni mei he ngaahi tala fatongia ki he kakai mo fakamatala'i 'a e ngaahi founiga 'e malava ke tokoni'i ai nautolu.

Na'e fakahā ia 'e Mr. Taumoepeau 'i he fakataha he kaveinga ko e 'Takiekina 'o e Ngae Anga Totonu mo e Totonu 'a e Tangata' 'i he fakataha 'a e ngaahi 'Ofisi 'Omipatimeni e ngaahi fonua 'Asitelelia, 'Esia mo e Pasifiki (APOR) 2022, 'i Uelingatoni, Nu'u Sila, 'i he 'aho 13 'o 'Okatopa. Ko e kaveinga fakalukufua e fakataha'anga ko e 'Ke kei 'Aonga e ngae 'a e 'Omipatimeni mo Fanongo ki ai e Pule'anga.'

Fakatatau ki he me'a 'a e 'Omipatimeni, "oku hoko e tala fatongia ke fakamalohi'i ai e ngaahi pou tuliki 'o e pule lelei." Na'a ne fakahoko e ngaahi fehu'i "E anga fēfē hono takiekina 'e he 'omipatimeni 'o e kuonga fo'ou ni 'a e pule'angā 'o 'ikai fu'u fakapolitikale?" Na'a ne fakamamafa'i e fatongia ta'efakangatangata hono 'ofisi ki hono fakahoko e ngaahi tala Fatongia ke fakamatala'i ki he kakai, ngaahi potungaue mo e kau taki e pule'anga, 'a e fai fatongia 'a hono 'ofisi. Na'a ne fakamamafa'i 'oku makatu'unga mei he tala fatongia 'a hono toe fakamalohi'i e ngaahi makatuliki 'o e pule lelei pea 'e mahino ki he kakai 'oku 'ikai ke fakapolitikale e ngae 'a e 'ofisi 'o e 'omipatimeni ka 'oku nau fakahoko fatongia 'o fakatatau ki he tu'utu'uni 'a e lao.

Na'e fakahā 'e he 'Omipatimeni 'o Tonga ki he kau fakafofonga e ngaahi fonua he APOR 'oku tukuingata mo mahu'inga'ia hono 'ofisi ke 'aonga 'a e fai fatongia pea ke faingofua 'a e fengae'aki mo e kakai. Na'a ne pehē 'oku hoko e ngaahi tala fatongia ki he kakai ke ma'u 'e kinautolu kuo uesia 'e ha fai tu'utu'uni 'a e pule'anga 'a e loto malohi ke nau fekumi mai ki ha tokoni. 'Oku fakaivia 'e he Lao ki he 'Omipatimeni 2016 'a e 'omipatimeni ke ne ngae'aki 'a e totonu ke lahi ange 'e ne tokanga ki he ngaahi fakamatala he ngaahi kaveinga 'oku tokanga ki ai 'a e kakai.

Na'e fakamatala 'a e 'Omipatimeni ki he mafai fakakonisitutone na'e tali 'i 'Akosi 2021 kimu'a si'i pea faka'ilonga'i 'a e 20 Ta'u 'o e 'ofisi. Na'e mokoi ai e Tama Tu'i ki he fakatonutonu fakakonisitutone, Kupu 31(b)(i) – "Kuo pau ko e 'omipatimeni 'e (hokoatu p. 2)

(mei he p. 1)

fokotu'u e he Sea i he loto ki ai a e Fale Alea; (ii) kuo pau
ki he 'Ompatimeni, tukukehe ka kuo tu'utu'uni e he lao, kene
ma'u kakato e tau'ataina i hono fakahoko hono ngaahi mafai
fakalao mo tau'ataina hono fakahoko a hono fatongia o ikai ha
fa'ahinga kau noa mei ha taha pe fa'unga mafai."

Fakatatau ki he kupu 11 'o e Lao ki he 'Ompatimeni, 'e malava ke
tali e ngaahi launga mei he kakai, launga kuo tuku atu mei he Pa-
leemia 'o loto kiai a e 'Ompatimeni pe ko ha fakatotolo kuo loto e
'Ompatimeni ke ne fakahoko. Na'e toe fakaha e he
'Ompatimeni e mahu'inga 'o hono fakahoko e tala Fatongia ki he
kakai "ke langa ha ngaahi hala fakavakava mo fakatoka ha va
fengaue'aki lelei" mo e ngaahi potungaue mo e va'a fakangaue a
e pule'anga mo e kakai pea mo fakalotoa, tali mo fakahoko e
ngaahi fokotu'utu'u. ©OMB Tonga

Olunga: Ko e 'Ompatimeni o Tonga, Mr. 'Aisea Taumoepeau, SC., (fika 2 mei to'omata'u) mo e 'Ompatimeni Pule o Nu'u Sila, Judge Peter Boshier (fika 2 mei to'ohema), 'Ompatimeni 'o e 'Otumotu Kuki, Mrs. Nikki Rattle (fika 3 mei to'omata'u) fakataha mo e kau ngae 'o e 'Ofisi 'Ompatimeni o Tonga mo Nu'u Sila.

60 Ta'u 'o e 'Ofisi 'Ompatimeni 'a Nu'u Sila

Na'e fakahoko atu 'a e talamonu 'a e 'Ompatimeni, Mr. 'Aisea Taumoepeau, SC., 'i he a'usia e
60 Ta'u 'o e 'Ofisi 'o e 'Ompatimeni 'o Nu'u Sila, mo foaki e me'a'ofa ki a Fakamaau Lahi Peter
Bosher, ko e 'Ompatimeni Pule.

Na'e aofangatuku 'aki e foaki e ngaahi me'a'ofa 'a e fakataha 'a e APOR 2022 'i Uelingatoni,
Nu'u Sila, he 'aho 14 'o 'Okatopa, 'o kau ai e me'a'ofa mei he 'Ompatimeni 'o e 'Otumotu Kuki
mo Papua Niu Kini. Na'e foaki ai 'a e kumete kuo ta ki ai e sila 'o e 'Ofisi e 'Ompatimeni, 'a ia
na'e ngaohi makehe ke foaki ma'ae 'Ofisi 'Ompatimeni 'o Nu'u Sila. Na'e fakamatala'i nounou
e mahu'inga e me'a'ofa mei Tonga ni 'e he Tokoni Pule Lahi, Mr. Sateki 'Ahio, 'i he lea faka-
Tonga, faka-Mauli mo faka-Pilitania.

'Oku ngaue'aki foki e kumete ki hono fakanofa ha tu'i 'i he ouau taumafa kava. 'I hono foaki e
kumete ki a Fakamaau Lahi Boshier, na'e fakahoko atu 'e he 'Ompatimeni 'o Tonga "Kava kuo
heka" – ko e fakalea tukufakaholo ia 'o e ouau taumafa kava ke fakamahino kuo maau e fa-
katau 'o e kava. 'I he laumalie 'o e fiefia, na'e tali ki ai 'e 'Ahio – "Ave ia ma'a Fakamaau Lahi
Peter Boshier". Na'e foaki atu leva e kumete kia Fakamaau Lahi Boshier, 'o ne tali fiefia e
me'a'ofa. Na'e fakahoko e foaki me'a'ofa lolotonga ia 'oku ta e hiva 'o e 20 Ta'u 'o e 'Ofisi
'Ompatimeni 'o Tonga ko e "Kiama." Hili ia, na'e fakahoko 'e he 'Ompatimeni 'o Tonga 'a 'ene
fakamalo mo fakamavae ki he kau fakafongá 'i he teu 'o 'ene malolo mei he ngae 'i Pepeuli,
2023. Na'e toe kau 'i he kau fakafongá ki he APOR e Pule Lahi, Mrs. 'Alisi Taumoepeau, KC.,
Tokoni Pule Lahi, Mr. Sateki 'Ahio, mo e 'Ofisa Fetu'utaki mo Mitia, Nanise Fifita. ©OMB Tonga.

Fakataha ki hono fakafepaki'i e ngae hala'aki 'o e mafai

Na'e kau atu 'a e 'Ompatimeni, Mr. 'Aisea Taumoepeau, ki he fakataha 'a e kau fakafongá fale
alea mei he ngaahi fonua 'Osenia (GOPAC) ki hono fakafepaki'i 'o e ngae hala'aki 'o e mafai. Na'e
fakahoko ia mei he 'aho 28-29 'o Novema, 2022, 'i he 'Ofisi 'o e Fale Alea 'o Nu'u Sila, 'i Uelingato-
ni. Na'e fai e tokanga ki he Tükunga 'o hono Fakafepaki'i Fakafeitu'u 'o e ngae hala'aki 'o e
mafai: Pa'anga Langa Fakalakalaka 'a e Vahenga Fili mo hono fakafepaki'i 'o e ngae'aki e Pa'anga

'oku ma'u he founa ta'efakalalo. Ko e GOPAC ko e kulupu 'a e kau memipa fale alea fakamani lahi ki hono fakafepaki'i e
ngae hala'aki 'o e mafai, 'a ia 'oku nau fetakinima ke toe fakamalo'i e ngae lelei 'a e ngaahi pule'angá, pea ke ka-
veakea'u e pule 'a e lao.

Na'e kau ki he fakataha ni e kau fakafongá falealea mei he ngaahi fonua 'Osenia fakataha mo e kau 'ofisa ngae ki he anga
totonu 'o kau ai e kau 'Ompatimeni mo e kau Komisiona Taki "koe'uhu ke fakalakalaka e fai fatongia 'a e kau ngae fakafaleal-
ea ke tokoni ki he ngaahi polokalama ki hono fakafepaki'i 'o e ngae hala'aki 'o e mafai 'i he takitaha fonua mo e fakalukufua
'o e feitu'u ni," fakatatau ki he GOPAC. Na'e fakamamafa e kaveinga ki he "Sino'i Pa'anga Fakalakalaka e ngaahi Vahenga Fili
mo hono tokanga'i e fakafepaki'i e ngae hala fakapa'anga 'o fakatatau ki he tükunga ngae fakafalealea." Na'e mahu'inga
foki ke "lahi mo malohi e ngaahi tefito'i 'ilo ma'ae kau memipa falealea 'o fekau'aki mo e ngaahi kaveinga ni," 'i he fakamatala
mei he GOPAC.

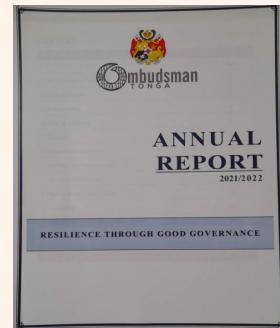
Na'e kau atu ki he fakataha ni 'a e Fakafongá Fale Alea 'o Tongatapu 2, Dr. 'Uhilamoelangi Fasi, mo Melemanu Bloomfield,
mei he 'Ofisi 'o e Fale Alea. ©OMB Tonga.

Fakamatala Fakata'u 2021/22

Na'e fakahū atu ki he Sea 'o e Fale Alea, Lord Fakafanua, 'a e fakamatala fakata'u 'a e 'Ofisi ki he Ta'u Fakapa'anga 2021/22.

Na'e fakahū atu 'e he 'Omipatimeni, Mr. 'Aisea Taumoepeau, SC., 'a e lipooti 'i Novema.

'Oku kau ai 'a e ngaahi fakamatala 'a e va'a Tataki Ngaue, Fakatotolo mo e Fetu'utaki & Mitia. Kuo fakahū atu e fakamatala ki he Fale Alea pea kuo fokotu'utu'u ke fai e feme'a'aki ki ai he to'u Fale Alea 2023. ©OMB Tonga.

Tapou 'a e 'Omipatimeni ke "ngaue lelei 'aki e 'aho takitaha"

Na'e fakamanatu malohi 'e he 'Omipatimeni, Mr. 'Aisea Taumoepeau, ki he mahu'inga 'o e ngaue mateaki mo e tukupā ki he fatongia takitaha 'o e kau ngaue. Ko e aofangatuku ia 'a e 'Omipatimeni 'i he ouau lotu faka'osi 'a e kau ngaue 'i he kamata'anga 'o Tisema. Na'a ne fakamamafa'i 'a e mahu'inga ke ngaue lelei'aki 'e he kau ngaue e 'aho takitaha 'o 'enau fai fatongia 'o fakava'e 'aki 'a e ngaahi pou tuliki 'o e pule lelei mo e anga totonu.

Ko 'ene me'a hangatonu mai eni 'o fakafou 'i he fetu'utaki "zoom" mei 'Okalani, Nu'u Sila, 'i he 'aho 1 'o Tisema, 'o ne fakamamafa'i e uho 'o e ngaahi fatongia kuo fakahoko he kuo hili 'a ia 'oku makatu'unga mei ai e ngaahi fatongia lolotonga e kau ngaue. "Pea ko e ngaahi ngaue 'oku lolotonga fakahoko 'oku totonu ke makatu'unga mei ai e ngaue mateaki 'o e kaha'u mo e tu'unga e fai fatongia koe'ahi ke 'aonga mo lavame'a."

Na'a ne fakahā ki he kau ngaue ko e vilitaki eni na'e ma'u 'e Kuini 'Eseta 'i he 'ene kumia ha tokoni mei he Tu'i ke malu'i hono kakai (Siu), neongo 'a e tu'unuku e mate kiate ia 'a ia na'a ne fie tali fiefia pē kehe ke fakhaofi ai 'a hono kakai.

Na'a ne fakamamafa'i 'a e ngaahi fiema'u tefito ke ola lelei mo 'aonga e fai fatongia 'a 'ene kau ngaue. 'Oku kau ai e ngaue fakataha mo e fetokoni'aki mo e taha kotoa pea ke fai pau ki he ngaahi fiema'u 'o e fatongia, 'o kau ki ai mo e ngaue mateaki mo li'oa.

"Ko e momeniti pe e fai pau ki he ngaahi me'a mahu'inga koia, 'oku 'ikai teu veiveiu hano ongo'i 'e he kau ngaue kuo nau lavame'a fakataha mo 'enau vekeveke ke ngaue mateaki ki he lelei taha tenau ala lava pea ke ngaue 'aonga 'aki e 'aho takitaha," ko e tapou ia 'a e 'Omipatimeni.

Na'e kau ki hono tataki e lotu 'a e kau ngaue 'i Tisema 'a Fotu'aikata'ane 'Ataveifoa, Sisilia Tōkai mo Tepola Fonongaloa. ©OMB Tonga.

Pōpōaki Faka-Kilisimasi 'a e 'Omipatimeni

Na'e hounga ki he 'Omipatimeni, Mr. 'Aisea Taumoepeau, SC., 'a e fai fatongia 'a 'ene kau ngaue lolotonga 'a e ta'u 2022 mo e fatongia tefito 'oku fakahoko 'e he Va'a Fakatotolo. Ko 'ene fakahā ia 'a 'ene fiefia lolotonga 'a e ouau ke faka'ilonga'i'aki e faka'osinga e ta'u 2022.

"'Oku 'i ai homou fatongia takitaha ke fakahoko, ko e ngaahi fatongia mahu'inga 'aupito," fakatatau ki he 'Omipatimeni. Na'a ne toe pehē "'oku launga mai 'a e kakai ki hotau 'ofisi 'o makatu'unga 'i he ngaahi faikehekehe he fakakaukau mo e ngaahi sino fai tu'utu'uni.

"'Oku tau malava ke tokoni'i mo veteki e ngaahi kaveinga 'oku nau hoha'a ai. 'Oku matu'aki mahu'inga ia he 'oku ope atu e ola mo lavame'a 'a e ngaue 'a hotau 'ofisi he taimi 'oku tau malava ke tokoni ai ki he kakai 'oku launga mai. Hange ko e lea, "'oku lelei 'a e pule lelei kia koe, lelei ki he pule'anga, pea lelei ki Tonga." 'Oku tau tu'u kalikali ke paotoloaki e pule lelei he fai tu'utu'uni he taimi kotoa," ko e fakamamafa ia 'a e 'Omipatimeni.

Ngaahi faikehekehe 'o e pule lelei mo e fai tu'utu'uni taau

Na'e fakama'alama'ala 'a e 'Omipatimeni ki he faikehekehe 'a e pule lelei mo e fai tu'utu'uni taau. "Ko e pule lelei ko e me'a 'oku tau ala vakai pe sio ki ai 'o hange 'oku ngalingali maaau pe. Ka ko e fai tu'utu'uni taau ko e founiga ngaue ia 'oku fakahoko 'o fakatatau mo e me'a 'oku totonu kae mamaalie mo papau 'o fenapasi mo e tu'utu'uni 'a e lao, mo'oni'i me'a mo ha ngaahi me'a tatau kuo hoko he kuo hili. Ko e ngaahi fatunga totonu ia," 'i he tapou 'a e 'Omipatimeni.

Na'e toki talamonu e 'Omipatimeni mo 'ene fakatauange 'e ma'u 'e he taha kotoa ha Kilisimasi Fiefia mo ha Ta'u Fo'ou Monu'ia. ©OMB Tonga.

Pulusi 'e he IOI mo e APOR e Tala Fatongia ki he tukui kolo (Mobile outreach)

Kuo pulusi 'e he ongo Tohi Oongoongo fakavaha'apule'anga 'e ua (2) e ngaahi fakamatala ki he tala fatongia 'a e 'Ofisi 'o e 'Ompipatimeni 'oku fai 'o hikihihi holo 'i he tukui kolo. Na'e kau ai 'a e *Waka Tangata* 'a ia ko e ngaahi ongoongo faka'itaneti (online) ia 'a e APOR pe ngaahi 'ofisi 'Ompipatimeni fakafeitu'u 'a e ngaahi fonua 'o 'Asitelēlia, 'Esia mo e Pasifiki pea mo e IOI ko e kautaha 'Ompipatimeni Fakavaha'apule'anga. Na'e pulusi e ngaahi fakamatala ko eni 'i he Tohi Oongoongo 'a e APOR mo e IOI he mahina Tisema 2022, 'a ia ko e to'o pe mei he ngaahi ongoongo 'a e 'Ofisi 'o e 'Ompipatimeni 'o Tonga 'i he kuata Sepitema, 2022, (*'a ia 'oku hā atu henī 'i he lea faka-Pilitania.*)

TONGA | New mobile outreach program serves people in villages

15.12.2022

The Office of the [Ombudsman of Tonga](#) introduced a new initiative to better facilitate easier public access to the services of the Ombudsman. Six mobile outreach programs (MOPs) covered the smaller villages of Tongatapu not commonly present in previous district outreaches.

About 25 villages on all districts of Tongatapu have received the weekly mobile drives and engaged with various members of the public including women while making tapa or weaving, primary and secondary school students, youth, construction workers and those working in their plantations.

There was no gathering in halls or in groups. Instead, the 4-member outreach team used an office shuttle as the hub for recording complaints, meeting and explaining to visitors about the Ombudsman's services and attend to other queries. The shuttle OMB-4 parks along the road side at various points and waits for people to come forward. The office cooperates with district and town officers as well as village church leaders who accepted Ombudsman brochures to be distributed to their members.

Public notices specifically to villages covered every week are sent out over the radios notifying the people the date and time for each village. Favourable responses with queries were received during the mobile outreach programs.

A total of 14 outreaches were carried out during the quarter – six mobile OPs, three radio talk-back programs/felafoaki and five OPs as part of the REACH Mission in 'Eua. Several complaints and queries were filed from 'Eua, an indication that community outreach programs facilitate easier access of the public to file complaints. Various activities of the office were updated on Facebook especially mobile outreach programs, staff of the months and good governance information.

Ombudsman introduces new outreach programme

Tala Fatongia ki he tukui motu

Na'e fakahoko e ngaahi tala fatongia 'e 15 lolotonga 'a e kuata ni 'i Tonga ni mo Nu'u Sila, 'o hange ko e fakaikiiki ni:

- 1 Tohi Oongoongo 'o e Kuata Sepitema – Faka-Tonga mo Pilitania
- 3 Felafoaki 'i he letiō A3Z/Letiō Tonga & 87.5FM
- 1 Tala Fatongia 'e 1 'i 'Eua ('aho 1 'o 'Okatopa)
- 1 Faka'ekē'ekē Letiō & Livestream e 'Ompipatimeni 'i Nu'u Sila 'e he Letiō PMN
- 1 Ongoongo Tukuatu mei he APOR – Faka-Tonga mo Pilitania
- 4 Tala Fatongia 'i Vava'u (Hunga, Tefisi, Tu'anekivale mo Neiafu)
- 4 Tala Fatongia ki he Ongo Niua.

Na'e kau atu 'a e 'Ofisi ni he polokalama A'u Tonu (Misiona REACH) na'e fakahoko 'i 'Eua, Vava'u, Niuafo'ou mo Niuatoputapu lolotonga e kuata ni. Na'e faka'osi ki he 'aho 1 'o 'Okatopa 'a e ngaahi tala fatongia 'a e A'u Tonu na'e fai ki 'Eua 'o taki ai 'e he Talekita 'o e Fakatoto, Roman Vaihu, mo e Tokoni 'Ofisa Fetu'utaki & Mitia, Paula Mafi.

Na'e kau atu 'a e 'Ofisa Fakatoto Ma'olunga ko Moses Uili, mo Paula Mafi ki he Vahefonua Vava'u mei he 'aho 17 -24 'o 'Okatopa. Na'e fakahoko e ngaahi tala fatongia ki he ongo Niua mei he 'aho 21 ki he 29 'o Novema, 'o tataki 'e he Talekita Le'ole'o 'o e Fakatoto, Pilimisolo Tamo'ua, mo Paula Mafi.

To'omata'u: Ko e feinga 'a e timi "A'u Tonu Ki Ai" ke nau tau fonua ki Niuafo'ou hili ia 'a 'enau hifo mei he MV "Ko e Kelesi Pe ki ha vaka si'isi'i."

Na'e toki malava 'a e 'Ofisi 'o e 'Ompipatimeni ke a'utonu ki he ongo Niua hili ia 'a e ta'u 'e 3 talu mei he 2019. Na'e makatu'unga ia mei he fuoloa e ngaahi fakataputapui koe'uhia ko e mafola 'a e mahaki Koviti 'o kaniseli ai e ngaahi Katoanga Faka'ali'ali Ngoue mei he 2020 – 2022. 'Oku angamaheni e toki fakahoko e tala fatongia ki he ongo Niua lolotonga hono fakahoko e faka'ali'ali ngoue. Na'e totongi kakato 'e he polokalama A'u Tonu e kau atu 'a e 'ofisa 'e taha kae totongi 'e he 'ofisi ni e 'ofisa hono ua, koe'uhia kene tokoni 'i hono fokotu'u e ngaahi naunau mo e me'a ngae mo hono tufa e tohi fakamatala ki he kakai, peni ki he fanau ako mo e ngaahi naunau ki hono paotoloaki e fekau 'o e pule lelei, kae tokanga e 'ofisa fakatoto ki hono tali e kakai 'oku 'a'ahi mai ki he tepile 'a e 'ofisi. ©OMB Tonga.

Ko e Tala Fatongia ki
he Motu Hunga 'o
Vava'u mei he Misiona
"A'u Tonu Ki Ai."

Ikuna 'e 'Akuila Pohiva 'a e pale ki he ako tu'ukimu'a taha

Kuo ikuna kafakafa 'e he 'ofisa ngae faka-komipiuta pe 'System Administrator' ko 'Akuila Pohiva 'a 'ene feinga ako 'o ne hoko ko e tokotaha ako tu'ukimu'a taha he polokalama Bachelor he Sistemi Faka-Komipiuta (Computing Systems) mei he Universiti UNITEC 'o 'Okalani, Nu'u Sila. Na'e foaki ia kia 'Akuila lolotonga 'a e polokalama ako he semesita 1 'o e 2022, pea fakahoko e foaki mata'itohi he 'aho 12 'o Tisema, 2022.

"'Oku ou ongo'i fiefia mo fakamalo ki he ngaahi tokoni mei he UNITEC mo e pule'anga Nu'u Sila ki he feinga na'a ku fai. 'Oku hounga e tokoni 'a e 'Ompipatimeni 'i hono faka'atā ke fai 'eku feinga ako. 'Oku ou fakamālō foki ki he 'Otua ki he ikuna kuo u a'usia," ko e fakamatala fiefia ia 'a 'Akuila.

Kuo talamonū 'a e 'Ompipatimeni mo e kau ngae ki a 'Akuila ki he 'e ne ikuna kafakafa.

"'Oku ke fokotu'u e tu'unga ma'olunga ki ha kau ako mei he 'ofisi ni he kaha'u, he kuo ke fokotu'u e tu'unga ma'olunga 'o e ako. 'Oku mau hanga atu ki ha ngaahi fakalakalaka lahi 'e hoko ki he 'ofisi ni," ko e fakalotolahi ia 'a e 'Ompipatimeni, ©OMB Tonga.

Hiki Lakanga – Kuo foaki e lakanga ma'olunga ange ki he ongo 'ofisa ngae: Ko Mr. Mossese Uili (*to'ohema*) kuo hiki ki he lakanga ko e 'Ofisa Fakatoto Ma'olunga, pea mo Mr. Fotu'aika 'Ataveifoa (*to'omata'u*) kuo fokotu'u ki he lakanga ko e Faka'uli ki he kakai ma'olunga (VIP).

(*Taupotu ki 'olunga*)—Ko 'Akuila Pohiva mo 'ene fine'eiki ko Moala Pohiva hili e hilifaki mata'itohi. (Tā 'i loto)- Ko hono foaki kia 'Akuila 'a 'ene Tohi Fakamo'oni Ako mei he Pule 'o e Va'a Ako Komipiuta ko Susan Ben-neth. (Ta 'i 'olunga)-Ko e kalasi 'a 'Akuila Pohiva mo e kau faiako.)

'Ofisi 'o e 'Ompipatimeni, Tonga. Ongooongo 'o e Kuata Tisema, 2022.

Pulusi 'e he 'Ofisi 'o e 'Ompipatimeni. 'Etita – Pule Lahi (CEO). Kakano mo e Fokotu'utu'u – 'Ofisa Fetu'utaki & Mitia (CMO). Ngaahi 'ata – Tokoni 'Ofisa Fetu'utaki & Mitia (A/CMO).

Ki ha ngaahi faka'eke'eke pe launga, kataki 'o fetu'utaki ki he telefoni ta'etotongi ko e 0800 662 | 'imeili – investigation@ombudsman.to | Messenger 'i he Feisipuka – 'Ofisi 'o e 'Ompipatimeni |

Uepisaiti – www.ombudsman.to | Tu'u'anga 'o e 'Ofisi – Fungavaka 2, 'Ofisi 'o e Sino'i Pa'anga Malōlō, Fetaulaki'anga 'o e hala Mateialona & hala Lēlue, Kolofo'ou | Telefoni: (676) 740 1451 pe 740 1463.

'Oku tu'u 'a homau 'Ofisi 'i Vava'u 'i he fetaulaki'anga 'o e hala Tu'i & hala Talau, Neiafu.

Fika telefoni ko e 71-295.

© OMB Office, 2022.